

כניסת שבת	צאת שבת	רית
16:44	17:36	ירושלים
16:24	17:33	תל-אביב
18:09	17:09	
18:05	17:05	

לקה טוב

גליון מס' 60
 יו"ל ע"י ק"ק ביהכנ"ס "כורש"
 רח' יוסי בן יועזר 36 ירושלים

העלון מוקדש: לע"נ: משה שמעון ז"ל, בן חכם שמעון שמעיה זצ"ל, ורימה ע"ה. וכן אסתר בת שרה ע"ה. ולרפואת: רבי יעקב אלמליח שליט"א בן זוהרה. ותמר בת מלכה הי"ו. ולהצלחת: ציון בן אסתר הי"ו. נשעה גיולה ונ"ב הי"ו. וכן רחל שילת בת תקווה הי"ו.

להקדשת העלון: 054-843-7476

פרשת שמות
 תש"פ

דבר רב השכנה

'מבחן הקבלה להיות מנהיג' מאת הגאון הגדול רבי משה קלואן שליט"א

"ויגדל משה ויצא אל אחיו". מובא במדרש שמות רבה (פרשה ב) : ומשה היה רעה (שמות ג'). הדא הוא דכתיב: כל אמרת אלוה צרופה (משלי ל). אינן הקדוש ברוך הוא נותן גדולה לאדם עד שבדקו בדבר קטן ואחר כך מעלהו לגדולה. מה היה המבחן שעבר משה רבינו לפני שעלה לגדולה? לפי סדר המעשים במקרא נראה שראשית כל הוא נבחן כיצד יגיב בראותו את אחיו סובלים והוא לבדו בבית המלך? ובה כתב רש"י: "נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם" ואיתא בשמות רבה (פרשה א סימן כז) : וירא בסבלותם, מהו וירא שהיה רואה בסבלותם ובוכה ואומר חבל לי עליכם מי יתן מותי עליכם, שאין לך מלאכה קשה ממלאכת הטיט, והיה נותן כתפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהן, ר' אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר ראה משוי גדול על קטן ומשוי קטן על גדול, ומשוי איש על אשה ומשוי אשה על איש, ומשוי זקן על בחור, ומשוי בחור על זקן, והיה מניח דרגון שלו והולך ומיישב להם סבלותיהם ועושה כאלו מסייע

דבר הרב

'שלח לחמך על פני המים' מאת הרה"ג רבי דוד אטדגי שליט"א

אחר שמשה רבינו הרג את המצרי ודינו נגזר למיתה, ברח משה והגיע אל מדיו, שם משה רבינו הרחום מושיע את בנות לוט מפני הרועים ומשקה את צאנם, יתרו אביהם שמורגל ככך שבנותיו חוזרות מאוחר שאל אותן מדוע מיהרתן לבוא היום? ותאמרן איש מצרי הצילנו מיד הרועים וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן. ויאמר אל בנותיו, ואיו למה זה עזבתן את האיש קראן לו ויאכל לחם. וזוהי למעשה ההיכרות הראשונה של משה ויתרו. הובא, וישמע יתרו הה"ד (קהלת יא) שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו, וכי בני אדם שוטים הם שנותנין לחמם על פני המים, ועל מי אמר? על יתרו שנתן לחמו למשה, שנאמר (שמות ב) קראן לו ויאכל לחם וכו'. ע"כ. ומבואר מהמדרש שדרשו על יתרו שהאכיל את משה בלחם, את הפסוק 'שלח לחמך על פני המים', כי ברוב הימים תמצאנו, ובמדרש (שמו"ר יתרו פרשה כז, ז) עמד על כך, מהו ביאור הפסוק שלח לחמך על פני המים, וכי בני אדם שוטינן הם שמניחים את לחמם על המים,

לפרעה, אמר הקדוש ברוך הוא אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערך של ישראל ונהגת בהן מנהג אחים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ואדבר עמך, וכו'. ע"כ.

ומהו אם כן ביאור הפסוק? ועל מבאר המדרש, שבזכות שיתרו האכיל את משה בלחם, הכיר את משה ובכך נתן לו את ציפורה ביתו, ועל ידי כך זכה יתרו להיות החותן של המנהיג של עם ישראל משה רבינו! וזהו 'שלח לחמך', ומהו 'על פני המים' - הכוונה למשה רבינו שנאמר עליו כי מן המים משיתהו. ולמה זכה יתרו? לשבת ולאכול לחם עם זקני הדור משה ואהרן. ושיצאו ממנו חכמים ונביאים. (וכ"ה במדרש אגדה שמות פ"ב, ומי גרם ליתרו כל הטובות הללו, על שנדבק במשה זכה להעמיד חכמים ונביאים, שנאמר ומשפחות סופרים יושבי יעבץ דה"א ב' נ"ה).

וכשראה שני אנשים עברים נצים, הוא התערב ואמר "למה תכה רעך"? הדבר מוכיח על חוש צדק מפותח ואי יכולת להתעלם מעושך, אך כאשר מדובר בשני יהודים אסור לעשות דבר מעבר להוכחתם בדרך שאלה. אך כשראה איש מצרי מכה איש עברי - אין מקום לדיבורים, אלא "ויך את המצרי"! אוי לגוי שיכה יהודי! וכשראה שני גויים שמצייקים אחד לשני, כשישב על הבאר במדין וראה איך שהרועים גירשו אותם, שוב אינו יכול לשתוק למראה העוול, הוא הרגיש חובה להצילם "ויקם משה ויושיעין".

וראיתי ביאור נפלא בספר שנות חיים (ולצר, פרשת יתרו) שביאר לפ"ז את דברי הגמ' זבחים (דף קטו) על הפסוק וישמע יתרו, מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. ולכאורה בפסוק מבואר רק שהוא שמע אך לא מבואר שהוא "בא" ומהיכן למדו כן? וביאר בשם הגאון ר' משולם ראטה זצ"ל, דהרי ידוע שאין מקבלין גרים לימות המשיח, ובמה בטח יתרו שיקבלוהו לגיירו, ואולי היה נדחה על הסף? וביאר שזוהי שאלת רבותינו מה שמועה שמע ובא? מה גרם ליתרו להיות בטוח שיתקבל לגיור בבית הדין של משה? ועל כך השיבו ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, והיינו שעם מצרים לא נלחמו בצורה ישירה אלא הקב"ה עשה נס והטביעם במים, ואילו עם עמלק עשו עם ישראל מלחמה. ומהו ההבדל? אלא שכתוב לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו, משום הכרת הטוב, ועל כן לא נלחמו עם מצרים בצורה ישירה. ויתרו שמע שכך נהגו עם ישראל עם מצרים ולא נלחמו בהם ומאידך עם עמלק ערכו מלחמה, הבין את מעלת הכרת הטוב שבהם, ואמר ודאי משה חתני לא ידחני אחר גמלתי עימו טובה, אלא יקבלני לחיק היהדות. וזהו עומק ביאור המדרש שדרש על כך את הפסוק שלח לחמך על פני המים... ודברי פי חכם חן.

כשהיכוח הוא בין שני גויים - לא צריך להרוג את המציק, צריך פשוט להושיע את הקרבן!

וכשראה גדי שברח מן העדר בצאנו של יתרו, כתוב במדרש שמות רבה : אמרו רבותינו: כשהיה משה רועה צאן של יתרו במדבר, ברח ממנו גדי אחד ורץ אחריו עד שהגיע לחסות. כיון שהגיע לחסות נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות. כיון שהגיע משה אצלו אמר לו: אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני שעייף אתה. הרכיבו על כתיפו והיה מהלך. אמר לו הקדוש ברוך הוא: יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם - חייך, אתה תרעה צאני. הוי: ומשה היה רעה. עכ"ל. למדנו מכל הנ"ל שמשה נבחן בחמישה מבחנים. האחד - היחס אל הסובל, ההשתתפות עמו, והנשיאה עמו בעול. השני - היחס אל שני ישראלים שרבים ביניהם. השלישי - היחס אל גוי שמכה יהודי. הרביעי - היחס למצב של מריבה בין שני גויים. והחמישי - החמלה על בעלי החיים. ובכולם - עמד משה בהצלחה, ונבחר עקב כך להיות מלכם ומנהיגם של ישראל. שבת שלום!

זמנים בהלכה לימות השבוע

תל אביב	ירושלים	עלות השחר
05:37	05:29	זמן טילת החסידין
05:43	05:35	נץ החמה
06:47	06:37	סוף זמן קיש הנרי"א
09:15	09:11	חנות יום ויליה
11:51	11:50	סניח נדולה
12:22	12:20	סילג הסניחה
16:10	16:13	טיקויה
17:03	17:06	צאת הכוכבים
17:15	17:19	

על הפסוק שלח לחמך על פני המים (קהלת פ"א פ"א) ביאר רש"י, עשה טובה וחסד לאדם שיאמר לך לכוך עליו אל תראנו עוד, כאדם שמשליך מזונותיו על פני המים: כי ברוב הימים תמצאנו - עוד ימים באים ותקבל תשלומך. וכו'. ע"כ. והרשב"ם (שם) ביאר, שלח לחמך על פני המים - לאותו אדם שתהיה סבור שלא תיהנה ממנו לעולם, עשה לו טובה, שהרי לרוב ימים גם הוא יעשה לך טובה. ע"כ. ובמדרש (אבות דרבי נתן ג, ט) הביא סיפור על חסיד אחד שרגיל היה לפזר מעותיו לצדקה, ופעם נסע בספינה, ובאה רוח סערה והספינה טבעה בים, ראה אותו רבי עקיבא שתבע בים, ובא לפני בית דין להעיד על אשתו של החסיד שתוכל להנשא. ובטרם הספיק רבי עקיבא להעיד, הגיע אותו חסיד ועמד לפניו, שאלו רבי עקיבא אתה הוא שטבעת בים? אמר לו הן, שאל אותו, אמור לי מי העלה אותך והצילך מן המים? אמר לו הצדקה שעשית היא אשר הצילה אותי, והעלתני מהים. שאלו רבי עקיבא מנין לך זאת? אמר לו כאשר ירדתי למעמקי מצולה, שמעתי קול רעש גדול מגלי הים, אשר גל אחד אמר לחבירו,

על הפסוק שלח לחמך על פני המים (קהלת פ"א פ"א) ביאר רש"י, עשה טובה וחסד לאדם שיאמר לך לכוך עליו אל תראנו עוד, כאדם שמשליך מזונותיו על פני המים: כי ברוב הימים תמצאנו - עוד ימים באים ותקבל תשלומך. וכו'. ע"כ. והרשב"ם (שם) ביאר, שלח לחמך על פני המים - לאותו אדם שתהיה סבור שלא תיהנה ממנו לעולם, עשה לו טובה, שהרי לרוב ימים גם הוא יעשה לך טובה. ע"כ.

ובמדרש (אבות דרבי נתן ג, ט) הביא סיפור על חסיד אחד שרגיל היה לפזר מעותיו לצדקה, ופעם נסע בספינה, ובאה רוח סערה והספינה טבעה בים, ראה אותו רבי עקיבא שתבע בים, ובא לפני בית דין להעיד על אשתו של החסיד שתוכל להנשא. ובטרם הספיק רבי עקיבא להעיד, הגיע אותו חסיד ועמד לפניו, שאלו רבי עקיבא אתה הוא שטבעת בים? אמר לו הן, שאל אותו, אמור לי מי העלה אותך והצילך מן המים? אמר לו הצדקה שעשית היא אשר הצילה אותי, והעלתני מהים. שאלו רבי עקיבא מנין לך זאת? אמר לו כאשר ירדתי למעמקי מצולה, שמעתי קול רעש גדול מגלי הים, אשר גל אחד אמר לחבירו,

'מי השובביים'

שו"ת בהלכות שבת

שאלה: בנין מגורים שאירע בו כשבת פיצוץ מים בצנרת ואחד השכנים הביא אינסטלטור שתיקן את הצנרת בשבת האם מותר ליהנות מהמים העוברים כבדו ומה הדין אם מסופק אם גוי עשה תיקון זה או יהודי.

תשובה: אם מסופק אם גוי עשה תיקון זה והספק גם שגוי הזמינו כגון שיש בבנין כמה גוים והספק אם זה נעשה על ידם מותר ליהנות מהמים בשבת. אבל אם אין גויים בבנין אפילו שגוי בא ותיקן לצורך היהודי אסור ליהנות מהמים שבכרזים שבבית עד למוצאי שבת וצריכים להמתין גם במוצאי שבת עד שיעבור זמן של בכדי שיעשו שזה זמן שלקח לתקן את הצנרת. ואם יהודי תיקן יש להמתין עד מוצאי שבת מיד וליהנות מהמים.

ביאורים: צינור מים שתוקן בשבת באיסור בשו"ת מנח"ש ח"ב ס' טז' אות ה' הסתפק בזה אם מותר ליהנות מהמים העוברים בצינור זה באותה שבת כיון שנהנה מהצינור עצמו שתוקן בשבת אף שנטה לאסור וגם במאור השבת ח"א מכתב יא' אות יא' הסתפק בזה. ואין להחריף מטעם שיש באתו מקום חולה שיש בו סכנה הצריך למים, שזה דוחק לומר כיון שהיום בכל מקום מצוי מים בכמויות כגון מכשירי מים מינרלים ובקבוקי מים ולא דומה לחשמל. אמנם דעת הגר"ש ואונר בקובץ מבית לוי ח"ו עמ' נא' לאסור כיון שההנאה מהצינור עצמו, ולכן הלכה למעשה אסור ליהנות מהברז מים שבבית עד לאחר השבת וכל הנאה אסורה מהמים.

ואם מסופק אם גוי עשה תיקון זה אם יש גויים בבנין והספק שגוי עשה לצורך גוי שהזמין אותו, מותר ליהודי ליהנות מכך וממילא מותר כדין ספק מעשה שבת שמותר בהנאה, אבל אם אין שם גויים אם כן עשה הגוי לצורך היהודי ודינו חמור יותר שיש להמתין במוצאי שבת עד זמן של בכדי שיעשו שהוא זמן שלוקח לתקן את הצנרת. ואם יהודי תיקן מבואר בסמ"ח שיש' סעי' א' שאסור עד מוצאי שבת מיד ויותר קל מגוי שעשה מלאכה לישראל כיון שקל בעיני אנשים לכן החמירו בזה.

שאלה: הפסקת מים אזורית סמוך לכניסת שבת והמים חזרו בליל שבת ולא יודעים מה היה בדיוק בתקלה ומי תיקנה האם מותר ליהנות מהמים בשבת.

תשובה: מותר ליהנות מהמים בשבת.

ביאורים: מקרה זה אירע בעיר ביתר עילית בערש"ק פרשת במדבר תשע"ט וכל העיר ויישובי גוש עציון היו ללא מים כמה שעות מחמת תקלה אזורית גדולה ורבים גם לא הספיקו להתרחץ לכבוד שבת קודש והמים חזרו בליל שבת ויש שהסתפקו האם מותר ליהנות מהמים בשבת. והוריתי להם להיתר בכמה טעמים הראשון שבתקלה אזורית גדולה יש סבירות שהמים חיוניים מאוד לאנשים ולקטנים ויש בזה חשש פיקוח נפש בפרט בקיץ בימים החמים. הטעם השני שזה ספק מעשה שבת כיון שלא ידוע מי הזמין את החברה לתקן ולא ידוע מי תיקן אם יהודי או גוי תיקן ודינו כשאר ספק מעשה שבת שיש להקל בו כמבואר בסמ"ח. טעם שלישי אם חזרו המים לפני צאת הכוכבים שלפי רבינו תם יש עוד ספק במעשה שבת שלדעת רבינו תם עדיין לא שבת שיש להקל בזה במקום צורך כמבואר בכי בו שבת ח"ג שיצא בקרוכ. ולכן השימוש מותר בכך באותה שבת.

ימי השובביים | כתב רבינו חיים ויטאל (בשער רה"ק דף יז ע"ב) וז"ל: "ענין השובביים הנודעים, רצוני לומר שיש מנהג קדום בכל ישראל להתענות מי יום רצופים, שיש מן יום הראשון של פרשת שמות עד פרשת תרומה, וקצת מן תצוה. ונתנו סימן בהם "שובו בנים שובבים" ר"ת שמות וארא בא בשלח יתרו משפטים. והנה עיקר התענית בהם בארבעים ימים אלו, לא נתקנו אלא על חטאות נעורים, וימים אלו מסוגלים להתענות בהם על עוונות אלו יותר מכל ימות השנה. ולזמן הפתשיות אלו, יש בהם סגולה לקבל תשובת האדם המתענה בהם על העוונות הללו, ולכן הם מתיחלים לנו, פרשת שמות, מפני שאז כפרשה היא היה התחלת השעבוד. ומסתיימים בפרשת משפטים וכו'.

שמירת העיניים והמחשבה | כתב רבינו חיים בן עטר זצ"ל (אור החיים ויקרא פרק יח) "כי כל האיסורים שבתורה הם מצות שיכול האדם לעמוד בהם, ויש בידו כח להשמר מהם, וזולת מצות פרישות מהערייות, שהוא דבר שנפשו של אדם מחמדתן ואונסתו עליהם לעשותם, שלא יוכל האדם לעמוד בהם אלא אם כן ישמור על שני דברים, האחד הוא שמירת העיניים, והשני הוא שמירת המחשבה, ואם שני אלו לא יעשה, אין אדם שליט ברוח זה לכלותה ממנו, וצא ולמד (קדושין פ"א א) ממעשה של רבי עקיבא רבן של חסידים שהגם היות מושלל מבחינת המחשבה, כמעט ונוצח מבחינת הראיה. גם ניתן ללמוד כן ממעשה של רבי מתיא בן חרש (ילקוט שמעוני פ' יח) שבחר לסמות עיניו, הגם שהיה מושלל מבחינת המחשבה, כאשר מעשיו מוכיחות. וגם אם יושלל מבחינת הראות, אם לא ישמור על טהרת המחשבה, מחשבותיו יחייבו לבקש ולרדוף אחר המעשה, גם בלי ראיית העין, ולכן על האדם לשמור את עיניו ומחשבתו על מנת לקדש עצמו ולהשמר מאיסורי עריות רח"ל."

שמירת העיניים הוא שורש של כל הטובות | כתב בספר החינוך (מצוה שפ) בביאור שורש המצווה שלא נתור אחר מחשבת הלב וראיית העיניים, וזה לשונו: **המצווה הזאת באמת יסוד גדול בדת, ושורש שכל הטובות יוצאות ממנה.** ודע בני ותהא מרגלא בפומך: מה שאמרנו וזכרונם לברכה (אבות פ"ד מ"ה), "עברה גוררת עברה" ו"מצוה גוררת מצוה", שאם תשית דעתך למלאות תאותך הרעה פעם אחת תמשך אחריה כמה פעמים, ואם תזכה להיות גיבור בארץ לכבוש יצרך ולעצום עיניך מראות ברע פעם אחת, יקל בעיניך לעשות כן כמה פעמים, כך כל איש בהרגילו בתאוות, ובהתמידו בהן, יחזק עליו יצור הרע יום יום, ובהימנעו מהם ישמח בחלקו תמיד כל היום, ויראה כי האלהים עשה את האדם ישר, והמה בקשו חשבונות רבים ללא תועלת של כלום.

מעלת התענית | כתב הגאון החיד"א (צפורן שמיר סימן יא מאות קצו ואילך) "אשריו מי שיוכל להתענות על חטאותיו ורבו סגולות התענית: ומהם כי הסט"א אין יכול להרבך במי שרוי בתענית. וגם שעל ידי התענית יבוא לידי ענווה, כי יכיר מהו האדם כי במניעת מעט פת יותש כוחו. גם השרוי בתענית אינו בא לידי ניסיון כי השי"ת רואה שהיא מנסה עצמו בתענית. וגם נקרא גיבור הכובש את יצרו, וראוי שתשרה עליו שכונה, וגם אין לו מקטרג, ותפילתו נשמעת. וגם אם חייב ייסורים, הוא מראה שמוקבלם אלהים. ובספר "מגיד מישורים" (פרשת בשלח מהדורא קמא) גילה המגיד למרן הבית יוסף ז"ל כי התענית בשבועות אלו, הוא חשוב ומקובל ומרוצה מאוד. ושם בפרשת תרומה (מהדורא קמא) מובא שמוך הבית יוסף ז"ל התענה בימי השובביים ארבעים יום רצופים כנגד יצירת הוולד, ותנייתו התקלה ברצון בזכות הימים הללו ימי השובביים, שהם מסוגלים ביותר. וכתב המהר"ח (הו"ד בלב דוד לגחדי"א פ"ח) שיום אחד של תענית, או של לבוש שק מיקל מעליו חבילות של ייסורים ע"כ.

מנהג התענית בימי השובביים | שורש ומקור לתענית בימי השובביים הינו קדום מאוד ומצאנוהו ברובי הראשונים - בשנות ה' קפג - בזמנו של בעל "התרומת הרש" שאף הוא השתתף במנהגי שובביים וצם בהם (בשנה מעוברת), וכך מפרט תלמידו בעל "הלקט יושר" (חלק א אורח חיים עמוד קצו ענין א): וזכורני שהמנהג באושטרך בשנת העבור מתענין ח' תעניות, ומתחילים בפרשת שמות ביום חמישי, ואח"כ בכל יום ה' עד פרשת תצוה. וסימן לאלו התעניות שובביים ת"ת, ובכל שנת העבור הרב והקהל מקבלים אלו התעניות בחצר בית הכנסת בשבת ויחי. ומתנה אם בא יום טוב ביום חמישי שיתענו ביום שני שקודם יום חמישי, וזכורני שהוא מתענה בימי דשובביים ת"ת אף על גב שיכול לתן ר' פשיטים לצדקה. וגם בספר המנהגים (טיראנ בהנהגות המנהגים פורים) חי בסוף

המאה הי"ד - מחצית המאה הטי"ו וכיכב הלבוש סימן תרפ"ה), הביא שנהגו להתענות בכל יום חמישי מימי השובביים, וקורים בפרשת השבוע שחרית, ואומר שומר ישראל וכו', ובמנהג קוראים "ויחל משה" ואומרים בתפילה "עננו". ורבינו ישראל אבוחצירה זיע"א היה מרבה בתעניות ובפרט בימי השובביים אך כמובן שהיה מסתיר את תעניתו מעיני הבריות, וכל מנה שהובאה לפניו היה מעבירה למשבי"ק שיאכלנה ולא יספר על כך לאיש. תלמיד חכם חשוב ששהה במחיצת רבינו בשנת תשי"א ארבעה שבועות בימי השובביים העיד שעקב אחרי רבינו וראה שהיה מתענה כל ימות השבוע תענית הפסקה ורק בשבת היה אוכל, והיה מתגבר כארי בעבודת השי"ת ומתפקד כרגיל בתורה ובתפילה. ויתירה מזו כל אורח שהיה בא לביתו היה רבינו מכריחו לשבת ולסעוד בפניו על מנת שיצטער יותר בתעניתו. בשנים מאוחרות יותר היה נוהג לעשות תענית הפסקה בכל השבוע של פרשת יתרו, וזאת משום ששם נזכר "כי יד על יד כס י"ה" ופירושו חז"ל שאין השם שלם ואין הכיסא שלם לכן נהג רבינו לעשות תענית הפסקה בין פרשת בשלח ליתרו. (עפ"י הספר ישראל סבא קדישא).

תענית ידברן | כתבו הפוסקים: שכשאר רוצה להתנדב תענית, טוב יותר שיקבל תענית מן הדיבור, ממה שיקבל עליו מן האכילה, כי ממנו לא יהיה לו נזק, לא בגופו, ולא בנשמתו, ולא יחלש על ידי זה, וכעין זה כתב הגר"א באגרתו: שצריך האדם לייסר עצמו לא בתענית וסגיופים, כי אם ברסן פיו ובתאוותיו, וזהו התשובה וכו', ודרך חיים תוכחת מוסר, וזהו יותר טוב מכל התעניות וסגיופים שבעולם (משנה ברורה או"ח סימן תקעא ט"ק ב, כה"ח סק"ו | ובקונטרס היחיאלי האריך להפליג במעלת התענית ודבר שמועיל להאדם יותר מכל מיני תעניות וסגיופים, וגם אינו מחליש איבריו וגופו בתענית האכילה יותר הסגיופים, ממצא טוב לגוף וטוב לנשמה ויושה שלום בין הגשמה ובין הגוף, ששניהם יזכו לאור החיים ולעולם הנצחי שכולו טוב, ומה גם שבתענית הגוף לא יבצר מלדבר בו - דברים בטלים כעס, שקר, תנופה רמיה תאוון. קלות ראש. ושבועות שקר ושוא, והזכרת שם שמים לבטלה, וכיצא מנהג רעות רבות, וזה באופני הלא תעשה, ובאופני תעשה, הלא על ידי חלישות הגוף מהתענית אולי ח"ו יוכל להתפלל כהוגן ובראוי, ויגרע מחובת לימוד, ויתרשל מלעשות מצוה הבאה לידו, מחולשת איבריו מהתענית, אשר לא כן בתענית הדבור, - אתה יכול ללמוד להתפלל לאכול ולברך לה' ולעשות מצות ה' בשמחה ורק נמנע אתה מלדבר עם חברך ואשתך, ובאותו היום שמנעת עצמך מלדבר, הרי קיימת והגית בו, ודברת במ. עוסק בדברי תורה שתלמוד תורה כנגד כולם, וכל המצוות נדחים מפניה. לבר אלה הידועים, ואם הוא בשבת, מנעת. עצמך מלדבר דברי חול בשבת, וקיימת "וכברתו מעשות דרכיך" וכי עיי"ש.

שלח לחמך...~

בתוך האפלה הגדולה ששררה במחנות הריכוז וההשמדה הבלתי-ממעט ניצוצות-אור הקשורים בהתנהגות הקרבנות כלפי בוראם ובינם לבין עצמם. על-אף הרעב, הייסורים וההשפלות, שהיו מנת חלקם יום-יום ושעה-שעה, הצליחו רבים מהם להתעלות על עצמם בגבורת-נפש מופלאה ולשמור על צלם אנוש, בתוככי הגיהנום. היהודים האלה ידעו, גם במצבים הקשים ביותר, להושיט יד תומכת ומסייעת לאח ורע.

המקרה הזה אירע במחנה סוכיבור. שם היו, בין השאר, שניים מבני עירי, ויאז'בניק-סטרוחוביץ - ר' לייביש הרבלום ור' שמואל, שכינויו היה "ר' שמואל אברך-המשי".

זה היה כשבועיים לפני כניעת הנאצים יימח-שמו. ר' שמואל היה שלד מהלך, כולו עור ועצמות, תשוש לגמרי. בקושי רב שירך את רגליו אל חברו ר' לייביש ובקיש ממנו אוכל. "אני גווע ברעב וכוחותיי אוזלים; אנה השג לי דבר-מה לאכול!", התחנן.

לבקש אוכל מאדם במחנה היה כמו לבקש מצולל במעמקי הים את מסכת החמצן שלו. משמעות הבקשה הייתה שר' לייביש יאלץ לוותר על מנת הלחם היומית שלו. לחם זה היה יבש ומעופש, אבל זה היה הרבר היחיד שהחזיקו בחיים. ובכל-זאת, בראותו את מצבו של ר' שמואל ובשמעו את התחינה בקולו, לא היסס ר' לייביש לרגע; הוציא מכיסו חתיכת לחם והושיטה לחברו.

"החייטני!", אמר ר' שמואל לחברו, לאחר שסיים לאכול את פרוסת הלחם שקיבל ממנו. כעת היה על ר' לייביש להחיות את נפשו-הוא. שעה ארוכה התהלך בחוצות המחנה, עד שלבסוף הצליח למצוא, ליד גדרות התיל, כמה רצועות של קליפות תפוחי-אדמה. הוא שמח עליהן כמוצא שלל רב. רחץ את הקליפות, מלח אותן במעט מלח שהיה לו ואכלן. "ממש טעם גן-עדן!", אמר בעידוד לחברו ר' שמואל, שראה אותו אוכל את הקליפות והתייסר ברגשות אשם.

המלחמה תמה והניצולים החלו לחפש את דרכם לעתיד חדש. ר' לייביש נענה להזמנת שליחי העלייה מארץ-ישראל והחליט לעלות ארצה. לעומתו, ר' שמואל בחר לחפש את גורלו באמריקה. "ידעתי סבל ותלאות דיי והותר; כעת אני רוצה לפתוח דף חדש ולחיות בשקט ובשלווה. באמריקה אוכל לעשות זאת!", הסביר לחברו, שניסה לשכנעו להתלוות אליו ארצה.

ואמנם כך היה: ר' שמואל היגר לארה"ב ור' לייביש עלה ארצה. ר' לייביש קיבל צריך מגורים במעברת רעננה, והחל לגשש את דרכו בחיפוש אחר מקור מחיה. כעבור זמן-מה פתח חנות, אך העסקים בה היו כושלים ובקושי רב הצליחה החנות לפרנס את בעליה. כל פניותיו לשלטונות, לסייע לו למצוא מקום-מגורים אחר, ראוי יותר, לא נענו. הוא חי את חייו - חיים של עוני ומחסור - בשקט ובהשלמה.

יום אחד הונחה על מפתן מעונו מעטפת דואר, ועליה בול וחותרמת של ארצות-הברית. התרגשות רבה אחזה בו כשגילה על המעטפה את שם חברו, ר' שמואל.

במכתב ארוך ומפורט גולל ר' שמואל את קורותיו מאז בואו לארה"ב. הוא סיפר על התאקלמותו הטובה בארץ החדשה ועל חייו הטובים והנעימים שם. ר' לייביש קרא ושמח בשמחת חברו. לרגע אחד לא חשב שהדברים עשויים להיות קשורים אליו.

בסוף המכתב באה ההפתעה: את מכתבו חתם ר' שמואל בהזמנה לחברו לבוא לארה"ב. "לא שכחתי את פרוסת הלחם שחסכת מפייך ושהושטת לי בעמדי על סף מוות", כתב. "כעת אני רוצה לגמול לך טובה תחת טובה. בוא לכאן כי הכנתי לך דירה מרווחת ותעסוקה שתפרנס אותך בכבוד. אל-נא תתמהמה". למכתב צורף אישור כניסה רשמי לארה"ב, שהסדיר ר' שמואל כעבור חברו.

ר' לייביש היה נפעם. הזמנת חברו העמידה אותו לפני התלבטות קשה: מצד אחד, ככל מאורו אהב את ארץ-ישראל ולא רצה לעזבה. מצד שני, פרנסה לא הייתה לו, והנה גלגלה יד ההשגחה לפתחו הצעה מפתה.

לבסוף החליט להיענות להזמנת חברו ולנסוע לארה"ב, לכמה שנים בלבד. "לאחר שאתבסס ואחסוך מעט כסף, אשוב לארץ אבותיי", אמר בליבו.

כעבור שבועות אחדים הגיע ר' לייביש לארה"ב והתקבל בזרועות פתוחות על-ידי חברו שאכן - כהבטחתו - דאג לכל מחסורו.

גם ר' לייביש עמד בהחלטתו, ולאחר כמה שנים של עבודה וצבירת סכום כסף

נכבד, שב לארץ. בידו היה עתה הכסף שאפשר לו לקנות מפעל קטן ולהתפרנס ממנו בכבוד.

נתקיימו אפוא בר' לייביש דברי הכתוב, "שלח לחמך על-פני המים, כי ברוב הימים תמצאנו"

~האם בנים צריכים לומר ברכת האורח~

שאלה: האם בנים או בנות הסמוכים על שולחן אביהם צריכים לברך ברכת האורח בברכת המזון? ומה הדין לגבי בנים נשואים המתארחים בבית הוריהם?

תשובה: כל אורח צריך לברך ברכת האורח בברכת המזון, ואורח הוא אדם שאינו משלם על מה שאוכל. נמצא שבנים ובנות הסמוכים על שולחן אביהם, וכן נשואים המתארחים אצל הוריהם יש להם לברך ברכת האורח. וע"ע במקורות לגבי אשה אם מברכת.

מקורות: דין זה הובא בשו"ע (סי' רא ס"א) וראה בדברי הפרישה (סק"א) המשמע מינייה דבני ביתו מברכין לבעה"ב. וכן עולה מדברי המג"א (שם סק"ב). וכ"כ האליה רבה (סק"א). והחסד לאלפים (סק"ט). וכ"ה כה"ח פלאגי" (סי' כה סמ"ג). וכ"כ המשנ"ב (סק"א) וכה"ח סופר (סק"א וס"ק יג).

וראה בספר מקור נאמן (סי' רפג) שכתב שהספרדים לא נהגו בכך. (ומש"כ ע"ד הרב כה"ח שהביא שכ"כ הבית מנוחה, וכתב שאינו לפנינו. מהסתם כוונת כה"ח לסיודר בית מנוחה שנרפס בליורנו לפני 200 שנה בערך וחובר ע"י הרב שמואל יהודה אשכנזי, ושם מביא בברכת האורח עמ' קה. שגם הבנים יש להם לומר ברכת האורח). ולפי מה שהבאנו לעיל יש לכך סמך בפוסקי ספרד.

וע"ע מש"כ בשו"ת הראש"ל"צ (ח"ב סי' כג) בדין ברכת האורח לבחורי ישיבה. עיי"ש. ולגבי אשה אם מברכת, מסתבר שלא משום שהרי היא כגופו. וע"ע בספר ברכת האורח (סי' ה ס"ח הערה טז, יח).

המשך 'דבר הרב' מעמ' -

וחבירו לחבירו, רוצו והעלו את האיש הזה מן הים לפי שעשה צדקה כל ימיו. באותה שעה פתח רבי עקיבא ואמר, ברוך אלהים אלהי ישראל אשר בחר בדברי תורה ובדברי חכמים, שדברי תורה ודברי חכמים קיימים הם לעולם ולעולמי עולמים, שנאמר שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו. ע"כ. ויש סיפורים רבים על עניין זה. (וראה עוד במדרש קהלת שם).

וכן מצאנו עוד במדרשים (ראה קהלת רבה פרשה יא. ועוד) שדרשו כן על מעלת הנותן צדקה לעמלי תורה, וזה"ל, שלח לחמך על פני המים, א"ר ביבי אם בקשת לעשות צדקה עשה אותה עם עמלי תורה, שאין מים האמור כאן אלא דברי תורה, שנאמר (ישעיה נ"ה) הוי כל צמא לכו למים. ע"כ. דברים אלו אמורים להיות לכל אדם סמל ודוגמא כיצד לנהוג בחיי היום יום, לא פעם אדם נפגש באדם המבקש עזרה ותושיה, או אף שאינו מבקש, אך ניכר שהוא זקוק לכך. באפשרותו להתעלם ולהמשיך הלאה, או לעזור.

מלמדנו החכם מכל אדם, עצה טובה עבורך - שלח לחמך על פני המים, תעזור כמה שאתה יכול אם זה בלחם, או במילה טובה ועידוד, כי אם תשלח לחמך על פני המים, ברוב הימים תמצאנו, יבוא היום ומה שנתת יחזור אליך בדרך כזו או אחרת. כי כך הוא דרך העולם. אם תיתן - תקבל. וכך הוא בכל תחומי החיים, ולמשל, בחינוך הילדים שהשקעה בחינוך אינה חוזרת ריקם, גם פעולה קטנה שנעשית בתמידות וברציפות, כרוגמת לימוד יומי קצר עם הילדים, בסופה שתניב פירות מתוקים ברוב הימים. יהי רצון שנוזה לראות ברכה בכל עמלינו בחיינו אמנ! שבת שלום ומבורך!

פנינת הכשרות
עם הרב דוד אטדני שליט"א

אבקת חלב נכרי' (חלב - א)

במאמר שלפנינו במאמרים הבאים, נעסוק בעו"ה בשורש האיסור של חלב נכרי והאם יש היתר כיום לרכוש מוצרים שבהם רכיבי אבקת חלב נכרי. ראשית יש להקדים, שחכמינו אסרו כמה מאכלים שנעשו על ידי גויים משום חששות שונים, חלק מהם הם חלב שנחלב על ידי גוי וישראל לא ראה את החליבה, וכן גבינה, וחמאה לחלק מן הפוסקים. כמו שיתבאר.

מהו חלב עכו"ם וטעם איסורו: בגמ' (ע"ז לה) מבואר שחלב נכרי היינו חלב שחלב אותו גוי ואין ישראל ראה את החליבה, וסיבת האיסור שמא יערב הגוי חלב של בהמה טמאה, והרי קי"ל (בכורות דף ז, ועוד) היוצא מן הטמא טמא, ודין חלב של בהמה טמאה כדין בשרה שאסור באכילה. ועל כן אם גוי חולב בהמה ואין ישראל רואהו אסור חכמים את החלב, שמא יערב בו חלב טמא, ואיסורו הוא איסור ודאי ולא מטעם ספק. וזהו חלב עכו"ם.

מהי גבינת עכו"ם וטעם איסורה: גבינת עכו"ם הינה גבינה שעשאה גוי, ואם הגוי חלב את הבהמה ואח"כ עשה מהחלב גבינה וישראל ראה את החליבה ועשיית הגבינות נחלקו הפוסקים האם גבינה זו מותרת, ולמעשה הכרעת רוב הפוסקים להתיר. (רמב"ם בפיה"מ ע"ז שם, ורמ"א י"ד סי' קטו סי"ב, נכנסת הגדולה סי"ז, וראה עוד בה"ח סי"ק לב). **בטעם איסור הגבינה מצאנו בגמ' טעמים רבים,** אמנם להלכה נקט הרמב"ם והביאו השו"ע את שיטת שמואל בגמ' שהחשש הוא מפני שאופן עשיית הגבינה נעשה ע"י קיבת נבילה. וראה עוד להלן בביאור אופן עשיית הגבינה.

אופן עשיית הגבינה: אחר החליבה כידוע החלב מאוד סמיך ושומני (וזה המקום לתקן טעות שהשתרשה בקרב רבים שכיום מערבים בחלב "מים" וכך החלב הופך למדולל. ודבר זה הינו טעות מיסודו משום שע"פ החוק אסור בשום אופן לערב מים כל שהם בחלב. והסיבה שהחלב מדולל הוא משום שאחר החליבה עובר החלב תהליכים שבמהלכם מופרדים השומנים ממנו וזה משתנה באחוזי השומן המצוינים ע"ג החלב, ועל כן החלב רליל) ובשלב זה החלב עובר תהליכים שונים על מנת להפיק ממנו גבינה או שמנת או חמאה. על מנת ליצור חמאה מכניסים בחלב חומר הנקרא "אנזים" והוא יוצר גיבון בחלב עד שנעשה כגבינה מוצקת.

בעבר הדבר ממנו היו מפיקים את חומר האנזים היה "עור קיבה" של בהמה אותו היו מכניסים לחלב ובכך החלב היה מתגבן. כיום הדברים השתנו ומפיקים "אנזים" בדרכים שונות ואותם נותנים בחלב.

מאיזה חלב ניתן ליצור גבינה: בגמ' מבואר שחלב של בהמה טמאה אינו ניתן לגיבון, וחלב של בהמה שהורה ניתן לגיבון. ההסבר לכך הוא שחסד עשה עימנו הבורא וחלב הבהמות הסהורות הינו שומני יותר ופחות נוזלי וקל לגיבון. אמנם חלב הבהמות הטמאות הוא נוזלי ודליל ועל כן לא ניתן ליצור ממנו גבינה בקלות אלא מעט. (וע"ע בריטב"א שם שכתב שאין הכוונה שחלב טמאה לא ניתן כלל לגיבון, והרי עננו הרואות שניתן לגיבון, אלא הכוונה שרובו נשאר נוזל ומעט ממנו מתגבן). ועל כן עיקר החשש בגבינה הוא משום שצורת הגיבון נעשית מחומרים אסורים, ולא מצד החלב עצמו משום שחלב טמאה אינו מתגבן.

אבקת חלב: אחר שביארנו את עיקרי הדברים נבוא עתה לבאר דין אבקת חלב; בשנים האחרונות הפכה אבקת החלב למוצר יסוד בסיסי ומבוקש בתעשייה, הן לעשיית מעדנים, הן לחטיפי שוקולד, והן לגלילות, וכו'. ניתן לומר שרוב מכריע של המוצרים נעשה מ"אבקת חלב" וזאת משום שאבקה זו מרוכזת מאוד. בעבר היה מחסור ממשי באבקת חלב "ישראל", ועל כן דנו הפוסקים באריכות אם יש להתירה או לאוסרה, אמנם היום כ"ה אכשור דרא ועקב הביקוש הקב לצריכת מוצרים מהדרין ללא פשרות, קמו מפעלים בארץ ובעולם בהם מייצרים אבקת חלב ישראל ללא פקפוק. ולהלן נבאר אופן עשיית אבקת חלב.

אופן עשיית אבקת חלב: אופן יצור אבקת החלב נעשה על ידי שנותנים את החלב בתנור סגור המחמם את החלב ועל ידי כך הנוזלים בחלב מתאדים ונשאבים החוצה, ונותר בהם חלב סמיך ומרוכז, חלב זה מועבר בצינורות לתנור גבוה (למעלה מ 10 מטרים) המחומם בחום למעלה מ-180 מעלות צלזיוס, ומצידו של התנור נכנס אוויר חם בלחץ גדול, וכך מיד כשנכנס החלב לתנור הוא מתייבש והופך לאבקה שנופלת לתחתית התנור. אבקה זו נשאבת והיא הנקראת אבקת חלב.

במאמר הבא נבאר אי"ה את שיטות הפוסקים, ואת המציאות כיום, ואת המסקנא להלכה. ~לקבלת גליונות קודמים שלחו מייל למערכת~

שו"ת הראשון לציון
מרן הראשון לציון הגאון
רבי יצחק יוסף שליט"א

~רם קול בברכות החופה והרכת חתן על הכתפיים~

בס"ד כ"ד ניסן תשע"ד, לכבוד היקר והנעלה כש"ת ה"ה הר' נ"י שלום וברכה במענה למכתבו הנני להשיב;

מעיקר הדין אין מניעה להשתמש ברם קול, בעת שמברך ברכות האירוסין או הנישואין. שהרי הרב העורך את החופה והקידושין נמצא סמוך לחתן וכלה והם יכולים לשומעו גם בלי הרמקול וקולו האמיתי נמצא בחלל המקום והרם קול רק מסייע להגברת קולו של המברך ולכן יוצאים בזה י"ח. וכן נהג מרן אאמור"ר זיע"א שהיה מסדר חופה וקידושין דרך הרם קול.

וע' בספר ילקוט יוסף הלכות פורים (מהדורת תשע"ג עמ' תס"ו) לגבי קריאת דכאשר אולם בהכנס"ס רחב מאוד ויש קהל גדול הבאים לשמוע קריאת המגילה, אותם היושבים סמוך לש"צ באופן שגם אם יינטל הרמקול יוכלו לשמוע מהש"צ יוצאים י"ח, אבל היושבים רחוק מהש"צ, באופן שמבלעדי הרמקול לא היו יכולים לשמוע את הקריאה מהש"צ, לא יצאו י"ח. ובאופן כזה אין להשמיע קריאת המגילה ע"י רם קול.

וה"ה לכל דבר שרוצה לצאת י"ח ע"י שומע כעונה כגון לגבי ברכות האירוסין והנישואין ומרן זיע"א לא הקפיד על דבר זה והיה מברך ע"י רם קול וע"ש בהערה (אות ט) ובשו"ת יחזה דעת (ח"ג סי' נ).

ואמנם יש מחמירים שלא לברך ברכת האירוסין והנישואין דרך רם קול ואף לשיטתם קריאת הכתובה אפשר לכתחילה לקרוא אותה דרך הרם קול שאין מוציאים בה י"ח והוא רק מנהג בעלמא לקרוא את הכתובה תחת החופה אך אין הקריאה מעכבת כלל ודי בחתימת העדים ובלקחת קנין מהחתן ע' בספר ילקוט יוסף שובע שמחות (ח"א עמ' רה).

ובענין הרמת החתן על הכתפיים כדי לשמחו, הנה אע"פ שמהר"ח פלאגי" בספרו רוח חיים כתב להזהיר שלא להרים את החתן על הכתפיים מחשש להרהור וכו'. מ"מ נראה שאין לגעור במקילים שעושים כן בפרהסיא ואין בזה כל חשש וגם החתן טרוד בכך שחיוש שמא יפול וממילא ליכא חששא ע"ש. ופוק חזי מאי עמא דבר. וע' בספר ילקוט יוסף הנ"ל (עמ' רס"ג בהערה אות ו).

ואמנם יש שמקפידים בזה שלא להרימו על הכתפיים אלא מגביהים את החתן כשהוא יושב על כסא והכי עדיף טפי אך אם מרימים את החתן על הכתפיים אין צריך לגעור בהם.

הניח לקרוא את העלוון??
חוצים אטלס אלק כזיכוי הרכיב?
דרושים מפיצים לעלון בהתנדבות באזור מגוריהם
נא צרו קשר בטל' 054-8437476
זכות יזמי הרבים תלן בקדמם

לקבלת העלון כמייל/לחגובות: alonlekachtov@gmail.com

העלון יו"ל בחסות:
דפוס הבירה HABIRA PRESS
02-6790497
חברות > פרוספקטים > חלונות > סנקסים > כרטיסי ביקור
נידת > משפחות > חובקות > חשניות > רולאפים > קאפוט

י"ג ה' נשמת אדם.
העלון מוקדש לע"ג הסהורה
של מרת אסתר בת שרה למשפחת בצון ע"ה.
שנלקחה לבית עולמה ביום י"ב תמוז תשע"ד.
יהי זכרה ברוך.
מוקדש ע"י משפחת הר"ר